

<https://doi.org/10.24271/garmian.24.11C34>

بررسی مفاهیم اخلاقی و تربیتی در ادبیات کودک کردی با تکیه بر داستان‌های کودکانی «لطیف هلمت»

کوره‌ک علی احمد^۱، سمیه محمدی^۲

۱- استادیار گروه زبان و ادبیات کوردی. دانشکده آموزش ابتدایی. دانشگاه گرمیان. اقلیم کردستان - عراق
۲- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی. دانشکده زبان و ادبیات. دانشگاه کردستان - ایران

Article Info		چکیده:
Received:	September, 2023	ادبیات کودک به مجموعه آثاری اشاره دارد که برای مخاطب خردسال تألیف شده است و تولیدکنندگان آن‌ها بزرگسالان جامعه هستند که جنبه آموزشی، تخیلی، هنری و ادبی این دسته از آثار را مد نظر دارند. علاوه بر آثار مکتوب حوزه کودکان، ادبیات شفاهی مخصوص کودکان؛ مثل لالایی‌ها و مثل‌ها را نیز شامل می‌شود. این بخش از ادبیات، درصدد است که ضمن آشنایی آن‌ها با تجارب نو در آن‌ها احساس و قدرت استدلال و تعقل را تقویت کند و مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی فردی و اجتماعی را نیز به آن‌ها آموزش دهد. با توجه به اهمیت اخلاق در ادبیات کودک، این پژوهش با استفاده از روش پژوهش توصیفی – تحلیلی، مسائل اخلاقی، تربیتی، مهارت‌های زندگی و نیز ضدارزش‌های اخلاقی در آثار داستانی کودکانی لطیف هلمت را بررسی می‌کند. با خوانش داستان‌های او متوجه می‌شویم که هدف اصلی او تنها سرگرم کردن مخاطبان خود نبوده است؛ بلکه می‌کوشد تا در خلال گفته‌ها یا در هنگام نمایش اعمال شخصیت‌های داستانی به برخی از مسائل اخلاقی و تربیتی و مهارت‌های زندگی اشاره کند و در واقع می‌خواهند مسائل خشک اخلاقی و تربیتی را که خواننده یا شنونده به خصوص خواننده‌ای که کودک است و احتمال دارد، تمایلی به خواندنش نداشته، یا برایش ملال‌آور باشد، از زبان شخصیت‌های داستانی که یا از هم‌سالان خودشان هستند، یا چیزهایی که مورد علاقه‌ی آن‌هاست، مانند: جانوران، پرندگان، گیاهان و... به طور غیرمستقیم به آن‌ها بیاموزد؛ همچنین در این داستان‌ها هر زمان متناسب با موقعیتی که وجود دارد نکته‌ای علمی را مثل نحوه تشکیل ابر و بارش باران و مراقب از گیاهان و آموزش می‌دهد.
Revised:	February, 2024	
Accepted:	March, 2024	
Keywords		
لطیف هلمت، ادبیات کودک کردی، مفاهیم اخلاقی و تربیتی، جنبه آموزشی		
Corresponding Author		
Korak.ali@garmian.edu.krd somayye.mohammadi1365@gmail.com		

1- مقدمه:

آثار تألیفی فراوانی تاکنون منتشر شده‌اند که به کودک و دنیای او پرداخته‌اند. در این آثار، کودک، ویژگی‌ها و علایق او موضوع اصلی بوده است. کودکان، برخی از این آثار را می‌خوانند و از خواندنشان لذت می‌برند و برخی دیگر را نمی‌خوانند. دلیل این امر، واضح است؛ آثار حوزه کودک و نوجوان، برای مخاطبان خردسال و بزرگسال نوشته می‌شوند. آثاری که برای مخاطب کودک، نوشته می‌شود متناسب با درک و دنیای کودکی است و آثاری که در حوزه کودک برای مخاطب بزرگسال، نوشته می‌شود، آثار تحقیقی است که متناسب با نظریه‌های علوم تربیتی، روانشناسی و نقد ادبی به بحث و پژوهش راجع به کودک، دنیای ذهن کودک، جنبه‌های تربیتی و ... پرداخته‌اند. پس ادبیات کودک و نوجوان به مجموعه داستان و اشعار و گفتاری اشاره دارد که برای مخاطبان خاصی در رده سنی کودک و نوجوان تألیف شده است؛ پس تولیدکنندگان آن‌ها بزرگسالان جامعه هستند که جنبه آموزشی، تخیلی و هنری- ادبی این دسته از آثار را مد نظر دارند.

«آثاری که به کودک، نه به عنوان موضوع، که به عنوان مخاطب، پرداخته‌اند؛ حاوی موضوعات مورد علاقه و قابل فهم برای کودکان هستند، زبان روایت آن‌ها ساده است و با ویژگی‌های ذهنی و تجربی کودکان، از جمله گنجینه واژگان و قدرت درک کلام آن‌ها سازگاری دارد و از همه مهم‌تر، ویژگی-هایی دارد که به ذائقه کودکان، خوش می‌آید؛ مثل کلام آهنگین در شعر و یا حوادث جالب و غافل‌گیرکننده در داستان و.... برخی از این آثار در موضوع هم به کودکان و دنیای آن‌ها می‌پردازند و برخی دیگر، قهرمانان بزرگ سال دارند و روابط دنیای ایشان را بازگو می‌کنند. این آثار، معمولاً از همان

ابتدا با هدف خوانده شدن توسط کودکان، خلق می‌شوند و پدید آورندگان آن‌ها از همان ابتدا به مخاطب و ویژگی‌های او توجه دارند» (شاه-آبادی، 1382: 24).

ادبیات کودک و نوجوان فقط شامل نوشته‌ها نمی‌شود بلکه ادبیات شفاهی‌ای که مخصوص کودکان است مثل لالایی‌ها، مثل‌ها را نیز شامل می‌شود. ادبیات کودک و نوجوان درصدد است که ضمن آشنایی آن‌ها با تجارب نو در آن‌ها احساس و قدرت استدلال و تعقل را تقویت کند و مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی فردی و اجتماعی را نیز به آن‌ها آموزش دهد. همچنین تلاش می‌کند که به پرورش و رشد شخصیت در مخاطبان خاصش بینجامد؛ پس نوشته‌هایی هستند که به منظور مخاطبان خاصی؛ یعنی کودک و نوجوان نوشته می‌شوند به بیان دیگر، ادبیات کودکان عبارتست از متن‌های ادبی که قبل از هر چیز زبان و بیان و قدرت خیال موجود در آن برای مخاطب چشمگیر است؛ این نوع از ادبیات با ساختار معین و الگوی مشخص برای کودکان نوشته می‌شوند به گونه‌ای که کودک به راحتی می‌تواند با آن ارتباط برقرار کند و این ارتباط سبب تحریک عواطف و حس زیبایی‌شناسی کودک می‌شود و درنهایت با تأثیرگذاری بر کودک یا نوجوان سبب رشد قوه ادراکی او می‌شود. این دسته از آثار ادبی قصد دارند که کودک یا نوجوان را که در مراحل اولیه زندگی خود است برای ورود به جامعه و پذیرش نقش‌های مختلف در آن آماده کند پس نویسنده باید جنبه حقیقت‌مانندی و واقعیت‌گرایی را در آن مد نظر داشته باشد و حس سازندگی و مفید بودن را در کودکان و نوجوانان به وجود آورد. البته باید دقت کرد که کودکان به امنیت و آرامش و خوش بینی و امید نیاز دارند و تا حد بزرگسالان نباید با واقعیت‌های موجود در جامعه آشنا شوند. در این مقاله تلاش شده است که با استفاده از روش پژوهش توصیفی - تحلیلی بررسی استخراج و بررسی مفاهیم و درون‌مایه‌های داستان‌های تألیفی «لطیف هلمت» از نویسندگان بزرگ حوزه ادبیات کودک و نوجوان اقلیم کردستان عراق بپردازیم. به همین منظور تمام قصه‌های تألیفی او را از کتاب «دیوانی مندالان» که مجموع 51 قصه بود، استخراج کردیم و به بحث راجع به درون‌مایه‌ها و مفاهیم درونی این قصه‌ها پرداخته‌ایم. ضرورت پرداختن بیشتر به ادبیات کودک کوردی در اقلیم کردستان و بهای بیشتر به این دسته از رده سنی برای آموزش و گسترش قوه دید و درک آن‌ها از محیط پیرامونی از مسائلی است که ما را بر آن داشت تا پژوهش حاضر را به انجام رسانیم.

2- مبانی نظری:

«جامعه، دوران کودکی را مهم‌ترین دوران زندگی هر فردی می‌داند و غالباً رفتارهای دوران بزرگسالی افراد را براساس تجربه‌های دوران کودکی آنان تفسیر می‌کند. هر دو مفهوم دوران کودکی و کتاب‌های کودکان در نگاه کنونی جامعه، پدیده‌های نسبتاً جدیدی هستند که از آن چه دو قرن پیش در جامعه وجود داشت، فاصله بسیاری دارند» (شایویت، 1400: 2). «قصه‌ها به علت کشش، زیبایی و نقشی که در برانگیختن احساس کنجکاو دارند، می‌توانند بسیاری از مفاهیم را به کودکان منتقل کنند و انتقال مفاهیم به روش غیرمستقیم، نه تنها سبب جذب بهتر و سریع‌تر مفاهیم به ذهن و زبان کودک می‌شوند، بلکه فهم آن را عینی‌تر و ساده‌تر می‌سازند. به همین دلیل، قصه‌گویی از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین روش‌های غیرمستقیم برای انتقال مفاهیم به مخاطبان، به ویژه کودکان است» (حنیف، 1382: 105).

«فولکلور و فرهنگ عامه، هم چنان که سرآغاز پیدایش همه هنرهاست؛ سرآغاز ادبیات و به خصوص ادبیات کودکان نیز هست. لالایی‌ها، مثل‌ها، ترانه‌های کودکان، افسانه‌های خردسالان، داستان‌های ماجراجویی و حماسی و عاطفانه و اسطوره‌ها که همه زاییده تخیل و تفکر مردم اعصار مختلف هستند بنیاد و اساس ادبیات کودکان را تشکیل می‌دهند. این مجموعه که در طی زمانی بس طولی، سینه به سینه به نسل‌های بعدی منتقل شده است و می‌شود اثر روانی و تربیتی عمیقی بر کودک و نوجوان می‌گذارد. بنابراین اگر بگوییم ادبیات کودکان سرچشمه در ادبیات فولکلور و فرهنگ عامه دارد و به کهنسالی زندگی بشر بر روی زمین است خلاف نگفته‌ایم» (ملکیان، 1385: 139).

داستان‌های کودک و نوجوان از نظر عناصر داستانی و روش‌های نقد ادبی، مباحث نظری ادبیات و ادبیات داستانی با داستان‌های بزرگسالان تفاوتی ندارد، اما از نظر ویژه بودن برای یک دسته مشخص از مخاطبان تفاوت‌هایی با داستان‌های بزرگسالان پیدا می‌کند.

«داستان‌هایی که برای کودکان نوشته می‌شود، دارای سبک خاصی است. کودکان هنگام به نمایش درآوردن داستان، جهان واقعی را که کلمات گوینده نماینده آن است، بازسازی می‌کنند. در جریان این فرایند است که ناهماهنگی بین جهان و کلمات، به شیوه جدیدی آشکار می‌شود» (تولان، 1386: 327). کودکان طالب هنجارگریزی‌های خلافتان از معیارهای رایج و بهره‌وری از آن‌ها هستند و در داستان‌های کودکان، روایت‌گری غلبه خیر بر شر به گونه‌ای آشکار دیده می‌شود (همان، 353-354).

یکی از بحث‌های بسیار مورد توجه در ادبیات کودک و نوجوان، عنصر درون‌مایه یا مفهوم است. درون‌مایه به معنی ایده و طرز فکر نویسنده در داستان است که در قالب خاصی توسط راوی بازگو می‌شود. ذات و سرشت اصلی یک اثر ادبی هم همین درون‌مایه است و به وسیله همان مؤلفه است که طرح اصلی داستان و تفکر نویسنده مشخص می‌شود (فرزاد، 1387: 26-25). رونالد توبیاس در کتاب «درون‌مایه در داستان» می‌نویسد:

«درون‌مایه تصمیمات شما را درباره انتخاب راه و این که کدام انتخاب برای داستان شما درست است و کدام یک نادرست، جهت می‌دهد، همان طور که می‌نویسیم تازه شروع به درک واقعی معنای اثر می‌کنیم؛ اما با داشتن درون‌مایه در واقع کار را براساس مفهومی می‌سازیم که ما را از ابتدا هدایت می‌کند. درون‌مایه نباید همانند چیز مبهمی در ذهن شما باشد؛ بلکه باید مانند سایر الگوها، الگوی قابل اجرا و عملی باشد. انتخاب درون‌مایه‌ای که با داستان شما سازگار باشد کمک خواهد کرد تا بتوانید ایده خود را به وضوح بیان کنید» (توبیاس، 1389: 118).

انتخاب درون‌مایه مناسب با شرایط ذهنی و رشدی کودک جهت افزایش آگاهی در او برای رشد شناخت معرفتی کودک و نوجوان بسیار بااهمیت است. از روزگاران پیشین تاکنون بیشترین درون‌مایه و مفهوم آثار تألیفی حوزه ادبیات کودک و نوجوان را مفاهیم اخلاقی و تربیتی تشکیل داده‌اند، این درون‌مایه‌ها دربردارنده اصول اساسی ارزشمندی هستند که باعث رشد و تعالی اخلاقی کودک می‌شوند. البته باید دقت کنیم در دنیای کودکی فقط آموزش اصول اخلاقی نیست که آینده کودک را می‌سازد بلکه علاوه بر مسایل اخلاقی و تربیتی، کودک به آموزش مهارت‌های زندگی و نیز یادگیری واکنش مناسب دربرابر هر رویدادی نیاز دارد، این مهارت‌های دوران کودکی هستند که نوجوانی و جوانی خوبی را برای او رقم می‌زنند.

داستان یکی از ژانرهای ادبی است که می‌توان درون‌مایه‌های تربیتی و مهارتی را به شکل غیر مستقیم به خواننده منتقل کرد. «خواندن داستان فعالیتی ذهنی است که به تجربه آدمی معنا می‌بخشد. بی‌تردید خواننده با خواندن داستان و نقد آن‌ها در عین اینکه از ابتدال زندگی روزانه فراغت می‌یابد

معیارهایی بدست می‌آورد که می‌تواند تجربه‌های زندگی را با آن‌ها محک بزند جهان‌هایی تازه کشف می‌کند و به آگاهی می‌رسد هنگامی که زندگی جالب و جذاب است داستان‌ها می‌توانند احساس ما را نسبت به آن زیاده‌تر کند» (گلشیری، ۱۳۸۰: ۴۵). انتخاب درون‌مایه و مفهوم سازگار با سلیقه کودک، کار راحتی نیست. نویسندگان کودک و نوجوان بیشتر به دنبال موضوعات و درون‌مایه‌هایی هستند که کودک را در پیدا کردن معرفت و آگاهی نسبت به خود و زندگی و محیط پیرامون آگاه کند. علاوه بر انتخاب درون‌مایه بحث لذت داستان را نیز نباید از نظر دور داشت. کودک و نوجوان امروز در دنیای زندگی می‌کند که با موضوعات و مباحث گوناگونی در رسانه‌های دیگر، روبه‌رو می‌شود. حال نویسنده کودک باید داستانش را به گونه‌ای شکل دهد که بتواند کشش خواندن داستان را در کودک شکل بدهد که علاوه بر انتخاب درون‌مایه مناسب، شیوه ارائه آن هم بسیار اهمیت دارد.

3- شناخت‌نامه لطیف هلمت:

«لطیف هلمت» متولد سال 1947 میلادی در شهر کفری، واقع در اقلیم کردستان عراق است. او در خانواده‌ای هنرمند، ادیب و آشنا به فرهنگ و ادبیات ایرانی متولد شد. خود او در مورد علاقه‌اش به ادبیات می‌گوید: «از همان دوران کودکی علاقه زیادی به شنیدن داستان داشتم، به خصوص داستان‌هایی که مادر بزرگ‌ها در زمستان، کنار اجاق‌های چوبی می‌گفتند. در کلاس‌های چهارم و پنجم دبستان خواندن داستان‌های «رستم و سهراب»، «حیدر نامه»، «فتح قلعه خیر»، «بیژن و منیژه» و «یوسف و زلیخا» را تمام کردم. در دوران راهنمایی داستان‌های «هزار و یک شب» و «کلیله و دمنه» را خوانده بودم. بعدها داستان‌های «برادران گریم» و «هانس اندرسن» و ده‌ها مجموعه داستان عربی و اروپایی را نیز مطالعه کردم». «لطیف هلمت» در مورد نقش پدرش در علاقه‌مندی او به ادبیات فارسی می‌گوید: «پدرم زبان فارسی را بلد بود، حکایت‌های گلستان و بوستان را به زبان کردی ترجمه و برایمان می‌خواند؛ این کار پدرم، تأثیر زیادی در علاقه‌مندی من به ادبیات فارسی و انجام فعالیت‌های ادبی داشت».

«لطیف هلمت» از پایه‌گذاران ادبیات کودک و نوجوان اقلیم کردستان عراق است. در سال 1979 میلادی اولین مجموعه شعر و داستان خود را با نام «زیباترین روستا» منتشر کرد و تاکنون حدود پانزده مجموعه داستان و شعر در حوزه ادبیات کودک و نوجوان منتشر کرده است. علاوه بر این، دو کتاب پژوهشی در حوزه ادبیات کودک با نام‌های:

- چه چیزی برای کودکان بنویسیم؟

- انواع نوشتن برای کودکان.

به زبان کردی به رشته تحریر درآورده است. «لیف هلمت» تاکنون آثار فراوانی در قالب داستان، شعر و نمایش‌نامه برای کودکان تألیف کرده است که شامل «زیباترین روستا»، «خوش‌آوازیترین پرند»، «لانه‌ای دیگر»، «بچه و باران»، «بچه و گنجشک»، «ساعت»، «گلی در گلدان»، «سؤال از بچه»، «بچه و عروسک»، «الغ و پادشاه»، «گره دوچرخه سوار»، «ماه در میان هزار و یک ستاره می‌درخشد» است. او در میان نویسندگان کودک و نوجوان اروپایی هم شناخته شده است؛ مجموعه کامل آثار او در حوزه ادبیات کودک و نوجوان، در سال 2000 میلادی، برنده جایزه «ایپیک» در کشور سوئد شد. قصه‌های او دربردارنده نکات اخلاقی و آموزشی بسیاری است.

4- پیشینه پژوهش

- سوران نه‌دار در کتابی با عنوان *له‌تیف هه‌لمه‌ت له‌بواری مندالدا؛ لیکۆئینه‌وه‌ی ادبی (2011)*. به پژوهشی نقادانه و ادبی در مورد شعر و قصه‌های کودکان لطیف هلمت، شاعر و نویسنده بزرگ ادبیات کودکان در کردستان عراق، می‌پردازد. در این کتاب آمده است که لطیف هلمت با روش عالی، فکری روشن، احساسات لطیف، جملات درست، تخیل فراوان و آموزه‌های گوناگون، آثاری باارزشی را در زمینه ادبیات کودکان خلق کرده است.

- مظفر مصطفی اسماعیل در کتابی با عنوان *روخسار و ناوه‌روکی چیرۆکی مندالان لای له‌تیف هه‌لمه‌ت (2011)*. که در سه فصل فصل نگاشته است به بحث در مورد ادبیات کودک و داستان‌ها و شعرهای کودکان لطیف هلمت می‌پردازد. در فصل اول کتاب به بحث در مورد ویژگی‌های روان‌شناسانه کودکان و آغاز توجه به ادبیات کودکان در سرزمین‌های اروپایی، عرب‌نشین و کورنشین می‌پردازد. در فصل دوم به زندگینامه و آثار ادبی لطیف هه‌لمه‌ت می‌پردازد و سرانجام در فصل سوم کتاب به طبقه‌بندی قصه‌های لطیف هلمت به انواع قصه‌های مربوط به طبیعت، سرزمین، آموزشی، تاریخی، افسانه‌ای، میهنی و... می‌پردازد. نویسنده تلاش کرده است که تا حدودی به بحث در مورد روایت، گفت‌وگو و توصیف در این قصه‌ها بپردازد.

- ره‌شید صبری، رازاو در کتابی با عنوان *چیرۆکی مندالان له‌هه‌ده‌ی کوردیدا (2010)*. به بحث راجع به پیشینه ادبیات کودکان در اروپا و سرزمین‌های عربی و گردنشین می‌پردازد و در این بین به اولین تلاش‌های نویسندگان هر کدام از آن‌ها برای ادبیات کودکان اشاره می‌کند. همچنین بخش اعظم کتاب توضیح و شرح آغاز ادبیات کودک در میان گردها و طبقه‌بندی آن‌ها می‌پردازد. نویسنده بخش پایانی کتاب را به بحث‌های روان‌شناسانه در مورد داستان‌های کودکان مناسب هر طیف سنی از آن‌ها می‌پردازد.

- همه‌که‌ریم هه‌ورامی در کتاب *له‌هه‌ده‌ی مندالانی کورد دواي راپه‌رین (2007)*. به بحث و بررسی راجع به شاعران و نویسندگان گرد حوزه ادبیات کودک و نوجوان اقلیم کردستان می‌پردازد. یکی از نویسندگانی که به آثارش پرداخته می‌شود. لطیف هلمت است.

- شه‌میران سلیمان در کتاب *روبه‌رو له‌گه‌ل له‌تیف هه‌لمه‌تند - دیدار (2011)*. نویسنده در دیداری که با لطیف هلمت دارد، به شیوه پرسش و پاسخ مسائلی را راجع به ادبیات کودکان مطرح می‌کند و لطیف هلمت به او پاسخ می‌دهد. این کتاب ارزنده کاملاً به شیوه پرسش و پاسخ، دیدگاه‌های لطیف هلمت را در مورد چگونه نوشتن و چرا نوشتن برای کودکان، بازگو می‌کند.

- همه‌سائح فه‌ره‌ادی در کتابی با عنوان *پنگه‌ی شیعی مندالان لای شاعیرانی کورد (2013)*. به صورت مجزا با آوردن نمونه‌های شعری از شاعران حوزه کودکان، به بحث و بررسی راجع به زندگی‌نامه، دیدگاه‌ها و تحلیل اشعار آن‌ها پرداخته است. در این کتاب، علاوه بر مطالب مفید دیگر، در مورد مفاهیم مندرج در اشعار هر شاعر هم توضیحاتی را ارائه می‌دهد. یکی از شاعرانی که در این کتاب به صورت مفصل از جایگاه شعری او بحث می‌شود، لطیف هلمت است.

- کوره‌ک علی احمد در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی تطبیقی عناصر داستانی در ادبیات کودک با تکیه بر داستان‌های صمد بهرنگی (در ادب فارسی) و لطیف هلمت (در ادب کردی)» (1399). به بررسی تطبیقی تمام آثار حوزه کودکان این دو نویسنده بزرگ و آغازگر ادبیات کودکان ایران و اقلیم کردستان عراق پرداخته است. وی بیان می‌کند که برای هر دو نویسنده، عنصر «درون‌مایه» و مضمون اهمیت کلیدی نسبت دارد؛ به

نوعی که عناصر داستانی را در خدمت انتقال مفهوم قرار داده‌اند. از جمله مفاهیمی که این نویسندگان در داستان‌های خود برای کودکان طرح کرده‌اند؛ عبارت است از: آزادی، وطن، دوری از دشمنان ملت، صبر و امیدواری و مبارزه با فقر و فاصله طبقاتی، احترام به والدین، مراقبت از خود، مهربانی، کمک به هم‌نوع و ... است.

- کوره‌ک علی احمد و سمیه محمدی نیز تمام قصه‌های تألیفی لطیف هلمت را که در کتاب دیوانی *مندالان* (شیر و چیروکی *مندالان*) او و مجموع 51 قصه بود را گردآوری کرده و در کتابی تحت عنوان «کؤمه‌لنک چیروکی له‌تلف هه‌لمهت بۆ مندالان» (مجموعه‌ای از قصه‌های لطیف هلمت برای کودکان) به دوزبان کردی و فارسی چاپ کرده‌اند. چنین اثری موجب آشنایی بیشتر ایرانیان با شیوه داستان‌نویسی لطیف هلمت خواهد شد.

5- بحث و بررسی

تحلیل و طبقه‌بندی مفاهیم و مضمون‌های قصه‌های کودکان می‌تواند از جهات مختلفی انجام شود. در این جا ما مفاهیم درونی قصه‌های لطیف هلمت را در در دسته‌های (اخلاقی، مهارتی، آموزشی، تربیتی) تقسیم کرده‌ایم اما در بیشتر موارد، مفاهیم این قصه‌ها ترکیبی از موارد فوق را شامل می‌شوند که در ادامه به شرح هر یک خواهیم پرداخت:

5-1- مفاهیم اخلاقی:

یکی از رایج‌ترین ابزارها در مطالعات محاکاتی ادبیات کودک، بررسی بن‌مایه‌ها، مفاهیم و موضوعات است. بن‌مایه عنصری متنی است- حتی یک رویداد، شخصیت یا شیء که بارها در شماری از آثار ادبی، تکرار می‌شود مثل دوستی، عشق، سفر، انتقام و... از اصلی‌ترین بن‌مایه‌ها هستند (نیکولایوا، 1398: 156). در قصه‌های لطیف هلمت در پس ظاهر ساده و کودکانه آن، پیام‌های اخلاقی عمیقی نهفته است که بزرگسالان را نیز به تفکر وامی‌دارد. اخلاق و نهادینه کردن آن برای لطیف هلمت بحثی اساسی است. در تمامی قصه‌های او چند اصل مهم و تغییرناپذیر حضور دارند که اساس فکری او را تشکیل می‌دهد. این اصول اخلاقی عبارتند از: احترام به بزرگ‌ترها، عجز نبودن در انجام کارها، کمک به فقرا، مشورت کردن و خوب فکر کردن به عاقبت کار قبل از انجام آن، حفظ سرزمین، خیانت نکردن و... البته در کنار این‌ها باید از اصل شادی و امید داشتن به پایان خوب هم غافل نبود. در قصه‌های لطیف هلمت، حیوانات، درختان، اشیاء نمادهایی از جامعه انسانی هستند؛ به ویژه زمانی که می‌خواهد به صورت غیر مستقیم پیام اخلاقی داستان را در نتیجه رفتار خوب یا بد قهرمان قصه به نمایش بگذارد. اکثر قصه‌های او، قصه‌های حیوانات و از آن جمله پرندگانی مثل، سار، گنجشک، کبوتر و پرستو هستند. این نوع نمادپردازی‌ها نشان از آن دارد که نویسنده به خوبی از این قضیه آگاه است که مهم‌ترین مؤلفه‌ای که کودکان را در مسیر رشد قرار می‌دهد، گنجاندن مفاهیم و اصول اخلاقی به خلاق و بانشاط و غیردستوری و توضیحی در آثار داستانی است. کودک، هنگام خواندن یا گوش دادن به قصه، با مفاهیم اخلاقی آشنا می‌شود. این ارتباط و آشنایی سبب می‌شود تا کودک به فردی، مقید به اصول اخلاقی در آینده، تبدیل شود.

5-2- مفاهیم مهارتی:

بتل‌هایم می‌گوید: «اگر کودک به گونه‌ای پرورش یابد که زندگی برایش معنا داشته باشد، درآینده به کمک‌های ویژه نیازی نخواهد داشت» (بتل‌هایم، 1401: 2). در دنیای کنونی با رشد و پیشرفت جوامع، دیگر یادگیری مفاهیم اخلاقی به تنهایی، جوابگوی نیازهای کودک نیست. امروز آموزش نیازهای مهارتی برای رشد و گسترش قوه ادراکی او و نیاز پیدا کردن شناخت نسبت به خود و خواسته‌هایش بسیار ضروری است. این که در بزنگاه‌های گوناگون چه واکنش و چه پاسخی داشته باشد در دسته نیازها و مفاهیم مهم مهارتی قرار می‌گیرند که روان‌شناسان و صاحب‌نظران به آن‌ها مهارت‌های زندگی می‌گویند. لطیف هلمت هم از پرداختن به مفاهیم مهارتی در قصه‌هایش غافل نبوده است. از جمله مهارت‌هایی که او به صورت غیرمستقیم و از طریق گفتار و کنش‌های شخصیت‌های قصه‌ها که عمدتاً یا حیوان هستند یا گیاه و یا اشیاء سعی در درونی شدن آن در ذهن و روان کودک دارد: 1- ارزش اتحاد و همدلی که سخت‌ترین کارها را با موفقیت به انجام برسانند. 2- پاداش همکاری در کارهای خوب را حتماً می‌بینند. 3- غلبه بر ترس و کابوس‌ها 4- هیچ ترس و نگرانی، دائمی نیست و همیشه باید انتظار بهبود اوضاع را داشت. 5- مفهوم آزادی و مجبور نبودن به انجام کاری را با استفاده از ماجرای سوزن و نخ برای کودکان قابل درک سازد. 6- انجام کارهای تکراری فرصت تجربه و بروز خلاقیت را از انسان می‌گیرد. 7- هر کسی استعداد و توانایی خاص خود را دارد 8- نباید با انجام کاری که در حد توانایی ما نیست، خود را شرمند کنیم 9- قبل از انجام هر کاری خوب و با دقت به نتیجه آن کار فکر کنید؛ چون پشیمانی سودی ندارد. 10- انجام هر کار خوبی هرچند هم که سخت باشد اما زیبایی و لذتی دارد که نباید از آن غافل بود 11- قبل از گرفتن هر تصمیمی باید خوب به عواقب آن فکر کرد تا مثل بلبل قصه به پشیمانی و ندامت گرفتار نشوید. 12- هیچی چیزی در دنیا مثل آزادی و روحیه شاد داشتن در زندگی، ارزشمند نیست 13- پرهیز اختلاف و جنگ و دشمنی 14- تقویت ارتباط‌های دوستانه 15- فریب ظاهر خوب چیزها یا افراد را نخورید 16- داشتن اعتماد به نفس و امید و باور به توانایی‌های خود در زندگی 17- دوستان خوب را در زندگیتان حفظ کنید 18- هر کسی باید با هم سطح خود و کسی که از جنس او هست و با فکر و روحیات او سازگار و هماهنگ است، دوست شود 19- نبود مدرسه و امکانات آموزشی در روستاهای دورافتاده. 20 تلاش برای رسیدن به هدف 21- ارزش اتحاد و همفکری در زندگی و در مبارزه با دشمن 22- برای مقابله با دشمن سرزمین با مجهز و آماده بود 23- توجه به رشد و شکوفایی استعدادها 24- تأکید بر سحرخیز بودن است.

اگر نویسندگان بتوانند در داستان‌ها و آثار خود توجه بیشتری به انعکاس مهارت‌های زندگی و فردی کودک داشته باشند، تاثیرگذاری بهتر و مناسب‌تری خواهد داشت.

5-3- مفاهیم آموزشی:

«کودکان، میناتور یا به نوعی کوچک شده بزرگسالان نیستند؛ بلکه افرادی هستند، یگانه، مستقل، پی‌مانند که نیازها، امیال و خواسته‌های خاص خود را دارند. برای آموزش و تربیت کودک باید او را این گونه نگریست» (حجازی، 1400: 55). مطالبی که جنبه آموزشی و به نوعی درسی دارند؛ یکی دیگر از مفاهیمی است که لطیف هلمت در ضمن قصه‌هایش به آن‌ها پرداخته است. یادگیری و به یاد سپاری هر موضوعی برای گسترش قدرت ذهن تحلیل‌گیر کودکان بسیار مهم است. از جمله آن‌ها می‌توان به ای موارد اشاره کرد: 1- نویسنده در نمونه‌ای از قصه‌های آموزشی خود، چرخه بخار شدن

آب دریا توسط خورشید و تشکیل ابر در آسمان و جابجایی ابرها توسط باد و در نهایت، بارش باران را برای کودکان، قابل فهم سازد که وجود هر کدام بدون دیگری، فایده‌ای ندارد و برای این که بتوانند تعادل را در طبیعت، برقرار سازند. 2- ترس و پرهیز از دست زدن به وسایل خطرناک برای بچه‌ها لازم است. 3- اهمیت آموزش و تلاش و کوشش در امر یادگیری 4- طلوع و غروب خورشید 5- اهمیت مطالعه 6- تحلیل ساختار بدنی بعضی جانوران 7- بخار شدن آب‌ها در اثر تابش نور خورشید و تشکیل ابرها و بارش باران. لطیف هلمت ضمن سرگرم کردن مخاطب کودک به قصه‌هایش، از انتقال مفاهیم آموزشی هم غافل نبوده است.

4-5- مفاهیم تربیتی:

قصه‌گویی یکی از روش‌هایی است که افراد را بصورت غیرمستقیم مورد تربیت و آموزش خود قرار می‌دهد. قصه‌هایی که کودکان می‌خوانند و می‌شنوند اثری عمیق در فکر و ذهن آن‌ها به جا می‌گذارد. و سبب رشد آن‌ها می‌شود. بهترین ابزار تربیتی برای کودکان زیر هفت سال، قصه‌گویی است، تربیتی که می‌تواند در بستر خانواده توسط والدین و یا در فضاهای تربیتی توسط مربیان صورت گیرد. آموزش نکات تربیتی قصه‌گویی یک روش غیر مستقیم برای ارائه ویژگی‌های اخلاقی و تربیتی مطلوب است که ممکن است در بیان مستقیم آن‌ها با مقاومت کودک مواجه شویم با گفتن قصه‌هایی که در آن‌ها مفاهیم اخلاقی و انسانی وجود دارد می‌توان ویژگی‌هایی؛ مثل شجاعت، صداقت امانتداری را از همان سنین پایین نهادینه کرد و به این وسیله زمینه‌ی تربیت صحیح کودک را فراهم آورد. از جمله مفاهیم تربیتی که لطیف هلمت سعی کرده است در قصه‌هایش، توجه بچه‌ها را به آن‌ها جلب کند، می‌توان به این موارد اشاره کرد: 1- ارزش عهد و پیمان 2- خیانت نکردن به خاک و سرزمین 3- پرهیز از حیوان‌آزاری 4- پرندگان را در قفس نگذاریم 5- تأکید بر کار و تلاش و دوری از تنبلی و گوشه‌نشینی 6- اهمیت نظم و ترتیب و مراقبت از وسایل شخصی 7- هیچ چیزی در این دنیا بی‌فایده نیست 8- خیلی سریع و بدون فکر تصمیم به نابودی چیزی نگیریم. ما باید بتوانیم خوبی‌ها را هم ببینیم. 9- آدم ظالم و نادان و آدم فریبکار هیچ کدام موفق نیستند و سرانجام ظلم و فریب باعث نابودی می‌شود 10- بزرگداشت سربازان میهن.

2-5- جدول بررسی مضمون و مفاهیم قصه‌های لطیف هلمت:

ر	نام داستان	درون‌مایه داستان	نوع درون‌مایه داستان	شیوه ارائه درون‌مایه
1	ته‌لُی شقارتَه (دانه‌ای کبریت)	1- بچه‌ها باید به حرف بزرگترها گوش دهند 2- از وسایل پرخطر که از دست زدن به آن منع می‌شوند همیشه دوری کنند 3- بازیگوشی و لجبازی عاقبت خوبی ندارد	اخلاقی	مستقیم
2	به‌چکه هه‌صو (بچه عقاب)	1- گوش کردن به حرف پدر و مادر 2- عجله نبودن در انجام کارها. 3- عجله کردن عاقبت خوبی ندارد	اخلاقی	مستقیم
3	هاوژئی‌تی کانی و دارتوو (دوستی چشمه و درخت توت)	1- ارزش اتحاد و همدلی را به کودکان یاد می‌دهد که با همکاری با یکدیگر، می‌توانند سخت‌ترین کارها را با موفقیت به انجام برسانند. 2- پاداش همکاری در کارهای خوب را حتماً می‌بینند.	مهارتی	غیرمستقیم
4	خوَر و دَقریا و با (خورشید و دریا و باد)	نویسنده در این داستان چرخه بخار شدن آب دریا توسط خورشید و تشکیل ابر در آسمان و جابجایی ابرها توسط باد و در نهایت، بارش باران را برای کودکان، قابل فهم سازد که وجود هر کدام بدون دیگری، فایده‌ای ندارد و برای این که بتوانند تعادل را در طبیعت، برقرار سازند.	آموزشی	غیرمستقیم
5	یادنامه‌ی منداصکی فلة‌ستینی له بة‌یرووت (خاطرات کودکی فلسطینی از بیروت)	1- عواقب بد و فراموش ناشدنی جنگ را همیشه ذهن و روان کودکان به تصویر می‌کشد 2- کودکان، اولین قربانیان جنگ‌ها هستند 3- وطن‌دوستی و بی‌زاری از دشمنان سرزمین	اخلاقی	غیرمستقیم
6	وئنه (عکس)	1- غلبه بر ترس و کابوس‌ها 2- هیچ ترس و نگرانی، دائمی نیست و همیشه باید انتظار بهبود اوضاع را داشت.	مهارتی	غیرمستقیم
7	تاصه دَقروو (تارِ نخ)	1- نویسنده در این داستان، مفهوم آزادی و مجبور نبودن به انجام کاری را با استفاده از ماجرای سوزن و نخ برای کودکان قابل درک سازد. 2- انجام کارهای تکراری فرصت تجربه و بروز خلاقیت را از انسان می‌گیرد	مهارتی	غیرمستقیم

		گیرد.		
غیرمستقیم	مهارتی	1- هر کسی استعداد و توانایی خاص خود را دارد 2- نباید با انجام کاری که در حد توانایی ما نیست، خود را شرمند کنیم	8- ده‌نگ‌خوشت‌ترین مَـل (خوش‌آواز ترین پرنده)	
غیرمستقیم	مهارتی	1- قبل از انجام هر کاری خوب و با دقت به نتیجه آن کار فکر کنید؛ چون پشیمانی سودی ندارد. 2- انجام هر کار خوبی هرچند هم که سخت باشد اما زیبایی و لذتی دارد که نباید از آن غافل بود	9- ثَـو دَارَی گَـصَـای خَـوِی فرُوشَت (درختی که برگ‌هایش را فروخت)	
غیرمستقیم	مهارتی	1- قبل از گرفتن هر تصمیمی باید خوب به عواقب آن فکر کرد تا مثل بلبل قصه به پشیمانی و ندامت گرفتار نشود. 2- هیچی چیزی در دنیا مثل آزادی و روحیه شاد داشتن در زندگی، ارزشمند نیست	10- باصِی مروارِی (بال مروارید)	
غیرمستقیم	آموزشی	1- معرفی دو شغل قصابی و پرستاری که پرستار کارش، بخشیدن سلامتی و آرامش به همه است. 2- پرهیز از نزدیک شدن به چاقو که وسیله خطرناکی است. 3- ترس از وسایل خطرناک برای بچه‌ها لازم است	11- ترس (ترس)	
غیرمستقیم	مهارتی	1- پرهیز اختلاف و جنگ و دشمنی 2- تقویت ارتباط‌های دوستانه	12- کُتُـب (کتاب)	
غیرمستقیم	اخلاقی	مهربانی و اجازه استفاده از امکانات برای کسانی که به آن نیاز دارند؛ خیلی بهتر از این است که چیزها بی- استفاده بمانند و کسی هم نتواند از آن به درستی استفاده کند.	13- دارگوئز (درخت گردو)	
مستقیم	اخلاقی	آزار ندادن حیوانات و زندانی نکردن آن‌ها در قفس	14- چَـوْـلَـه (گنجشک)	
غیرمستقیم	اخلاقی	1- وطن‌پرستی 2- رها نکردن سرزمین	15- هَـنـلـانَـیَـه‌یَـکِی تَر (لانه‌ای دیگر)	
مستقیم	اخلاقی	1- وطن‌پرستی 2- خیانت به سرزمین هیچگاه بخشیده نمی‌شود	16- خَـوْشَـه‌وِیـسَـتِی نِیـشـتـمـان (عشق وطن)	
مستقیم	اخلاقی	عشق به سرزمین و پرچم که نماد آن است.	17- وَاـنَـه‌یَـ هَـوْـنَـه‌ر (کلاس هنر)	
غیرمستقیم	آموزشی	اهمیت آموزش و تلاش و کوشش در امر یادگیری	18- پَـشِیـلَـه‌یَـ تَـه‌مَـبَـص (گربه تبیل)	
	اخلاقی	تأکید بر اصل مشورت برای انجام درست کارها	19- دَـه‌رَـمـان (دارو)	
غیرمستقیم	آموزشی	طلوع و غروب خورشید	20- خَـوْـر و بَـه‌چَـکَ چَـوْـلَـه (خورشید و بچه گنجشک)	
غیرمستقیم	مهارتی	هیچ سختی و ناراحتی پایدار نیست.	21- مَـانَـگ (ماه)	
غیرمستقیم	مهارتی	فریب ظاهر خوب چیزها یا افراد را نخورید	22- سَـیَـوِی گَـه‌نِیَـو (سیب گندیده)	
غیرمستقیم	اخلاقی	ارزش کار و تلاش در زندگی و دوری از تنبلی	23- نِیـش کَـرْدن (کار کردن)	
غیرمستقیم	اخلاقی	پرهیز از داشتن غرور و تکبر و خودبزرگ بینی.	24- وِه‌لَـم (جواب)	
غیرمستقیم	مهارتی	داشتن اعتماد به نفس و امید و باور به توانایی‌های خود در زندگی.	25- بَـه‌هَیـزَـتَـرِیـن شَـت (قوی‌ترین چیز)	
غیرمستقیم	اخلاقی- مهارتی	دوستان خوب را در زندگیتان حفظ کنید	26- هَـاوَیَـه‌تِی (دوستی)	
غیرمستقیم	اخلاقی- تربیتی	1- عدالت و حق آزادی 2- آن‌ها که آزار می‌رسانند بدون توجه به جایگاهی که دارند باید مجازات شوند و کسی حق ندارد به بهانه محافظت مانع آزادی دیگری شود.	27- کَـوْـتَـر و پَـشِیـلَـه (کبوتر و گربه)	
غیرمستقیم	اخلاقی	خاک سرزمین، باارزش است	28- خَـاک و زَـیَـر (خاک و طلا)	
غیرمستقیم	اخلاقی- تربیتی	1- ارزش عهد و پیمان 2- خیانت نکردن به خاک و سرزمین	29- دَـدَـان زَـان کَـرْدن (دندان درد)	
غیرمستقیم	اخلاقی	حفظ نظافت خانه، محله، شهر و درکل جامعه	30- بَـاخَـچَـه (باغچه)	
غیرمستقیم	آموزشی-	هر کسی باید با هم سطح خود و کسی که از جنس او	31- هَـاوَیَـه‌تِی (دوستی)	

	مهارتی	هست و با فکر و روحیات او سازگار و هماهنگ است، دوست شود	
32	اخلاقی-تربیتی	پرهیز از حیوان آزاری	هیلانه‌ی قه‌له رهش (لانه کلاغ)
33	اخلاقی-تربیتی	پرنده‌گان را در قفس نگذاریم	شالا چی کرد (شالا چکار کرد)
34	آموزشی	نحوه آب دادن به گل‌ها و مراقبت از آن‌ها برای رشد بیشتر	شالا و گولی ناو ئینجانه‌که (شالا و گل داخل گلدان)
35	آموزشی	اهمیت مطالعه	شهو و رۆزی نه‌روۆز چه‌ند کاتژ می‌ره (شب و روز عید چند ساعت است)
36	اخلاقی-تربیتی	تأکید بر کار و تلاش و دوری از تنبلی و گوشه‌نشینی	داس (داس)
37	اخلاقی-تربیتی	اهمیت نظم و ترتیب و مراقبت از وسایل شخصی	شالا و بووکه شووشه‌که‌ی (شالا و عروسکش)
38	آموزشی-مهارتی	1-نبود مدرسه و امکانات آموزشی در روستاهای دورافتاده-2-نحوه جاده‌سازی توسط لودرها-3-تلاش برای رسیدن به هدف	چۆن مندال‌ه‌کان قوتابخانه‌یه‌کیان له گونده‌که‌یاندنا دروست کرد (بچه‌ها چگونه توانستند مدرسه‌ای در روستا بسازند)
39	آموزشی	تحلیل ساختار بدنی لک‌لک	حاجی له‌قله‌ق و په‌ره‌سێلکه (لک‌لک و پرستو)
40	اخلاقی	1-مبارزه با فقر و آرزوی نابودی آن به خصوص با تأثیرات بدی که در ذهن و زندگی کودکان دارد-2-هر آن چه برای خود می‌خواهی برای دیگران هم بخواه	جادو (جادو)
41	اخلاقی-تربیتی	1-هیچ چیزی در این دنیا بی‌فایده نیست 2-خیلی سریع و بدون فکر تصمیم به نابودی چیزی نگیریم. ما باید بتوانیم خوبی‌ها را هم ببینیم.	دار گوته‌که‌ی مالی شالا (درخت گردوی خانه شالا)
42	اخلاقی	پرهیز از حرص و طمع	مندال و بووکه شووشه (بچه و عروسک)
43	اخلاقی-تربیتی	آدم ظالم و نادان و آدم فریبکار هیچ کدام موفق نیستند و سرانجام ظلم و فریب باعث نابودی می‌شود	گوته‌دێژ و پاشا (الاغ و پادشاه)
44	مهارتی	ارزش اتحاد و همفکری در زندگی و در مبارزه با دشمن	سێ ئه‌سپ (سه اسب)
45	آموزشی-مهارتی	برای مقابله با دشمن سرزمین با مجهز و آماده بود	ددان و چرنووی ئاسنین (دندان و چنگال‌های آهنین)
46	مهارتی	توجه به رشد و شکوفایی استعدادها	پشیل‌یه‌ک پاسکیل لیده‌خوێ (گره‌ای که دچرخه‌سواری می‌کند)
47	آموزشی-مهارتی	برای مقابله با دشمن سرزمین با مجهز و آماده بود	وینه‌ی چۆله‌که (عکس پرنده)
48	اخلاقی	جنگ‌ها و نیاودی شادی‌های سرزمین	دیروکی قامیشه‌لان (افسانه نيزار)
49	اخلاقی-تربیتی	بزرگداشت سربازان میهن	قه‌له‌م و تفه‌نگ (قلم و تفنگ)
50	مهارتی	تأکید بر سحرخیز بودن	شیر و له‌قن نان و پارچه‌یه‌ک په‌نیر (شعر، یک قرص نان و تکه‌ای پنیر) ئ
51	آموزشی	بخار شدن آب‌ها در اثر تابش نور خورشید و تشکیل ابرها و بارش باران	گۆرانکارییه‌کانی نواله (تغییرات نواله)

نتیجه‌گیری:

بدون شک، خواننده با مطالعه داستان و بررسی آن ضمن آن که از رخوت زندگی تکراری روزانه خود را می‌رهاند، محک‌هایی به دست می‌آورد که می‌تواند تجربه‌ها و آزمون‌های زندگی شخصی‌اش را با آن بیازماید. دنیای تازه‌ای به روی او گشوده می‌شود که در افزایش آگاهی او نقش به سزایی ایفا می‌کنند. در این مقاله مفاهیم و مضامینی که در داستان‌های کودکان لطیف هلمت به چشم می‌خورند، مورد بحث و بررسی قرار گرفت، یافته‌های پژوهش حاکم از آن است که درون مایه و رساندن پیام داستانی در قصه‌های لطیف هلمت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، شیوه ارائه درون مایه در

اغلب داستان‌ها به شکل غیرمستقیم و در میان کنش‌ها و رفتار شخصیت‌هاست. این شیوه به مخاطب کمک می‌کند تا در داستان نقش داشته باشد و برای تشخیص درون‌مایه به تلاش و تفکر زیاد وادار شود. از درون‌مایه‌های مهم و تأثیرگذار در این پژوهش می‌توان به درون‌مایه‌های اخلاقی و آموزشی - تربیتی اشاره کرد. درون‌مایه‌هایی؛ مانند گوش کردن به حرف پدر و مادر، ارزش اتحاد و همدلی را به کودکان، مفهوم آزادی و مجبور نبودن به انجام کاری، قبل از هر تصمیمی و هر کاری خوب فکر کنیم، عشق به سرزمین و پرچم، ارزش عهد و پیمان، خیانت نکردن به خاک و سرزمین، داشتن امکانات برای مقابله با دشمن و... کودکان را افرادی توانا و مسئول بارمی‌آورند. پرداختن به درون‌مایه‌های اخلاقی، کودک را در انجام خیلی از آداب و وظایف فردی و اجتماعی توانا می‌سازد. درواقع، درون‌مایه‌های اخلاقی و تربیتی، به کودک کمک می‌کنند تا روش و راه درست را در زندگی پیدا کند. مهربانی با دیگران، احترام به حرف پدر و مادر، ارزش همکاری، کار و تلاش، عدالت و حق آزادی، پرهیز از حیوان‌آزاری، پرهیز از حرص و طمع و... از مواردی هستند که آموزش آن‌ها به کودکان، واجب و ضروری است. در کنار درون‌مایه‌ها اخلاقی و تربیتی باید از درون‌مایه‌های مهارتی هم نام برد. درون‌مایه‌های مهارتی و آموزشی - مهارتی در داستان‌های لطیف هلمت در درجهٔ پس از درون‌مایه‌های اخلاقی مورد توجه قرار گرفته‌اند. شناخت مهارت‌های زندگی، کودک را فردی مستقل و کارآزموده تربیت می‌کند. مهارت‌های زندگی، مهارت‌های اساسی هستند که انسان را قادر می‌سازد تا مسئولیت امور مختلف زندگی‌اش را بر عهده بگیرد و خودش به دنبال حل مسائل و مشکلات پیش آمده باشد. آموزش درست مهارت‌های زندگی مثل اعتناد به نفس داشتن، شناخت درست توانایی‌های شخصی، کشف استعداد درونی، نحوهٔ تعامل درست با دیگران، غلبه بر ترس، حفظ دوستان، فریب ظاهر کسی را نخوردن و... از جمله توانمندی‌هایی هستند که انسان را در موقعیت‌ها و درگیری‌های ذهنی در شرایط مختلف زندگی کمک می‌کنند و بهداشت روانی او را تأمین می‌کنند. داستان، بهترین نوع ادبی برای انتقال و درونی کردن مهارت‌های زندگی در ذهن و روان کودک است. او از طریق همذات پنداری با شخصیت‌های داستان می‌تواند در تصمیم‌گیری‌ها و چالش‌های زندگی، درست عمل کند. خواندن داستان، یک کار ذهنی است که تجربهٔ آدمی را معنادار می‌کند.

منابع:

1. بتلهایم، برونو (1401). افسون افسانه‌ها، ترجمه اختر شریعت‌زاده، تهران: هرمس، چاپ هفتم.
2. تولان، مایکل (1386). *روایت‌شناسی (درآمدی زبان‌شناختی- انتقادی)*. ترجمهٔ سیده فاطمه علوی و فاطمه نعمتی، تهران: سمت.
3. توپاس، رونالد (1389). درون‌مایه داستان، ترجمه مهرنوش طلایی، تهران: رسش، چاپ اول.
4. حنیف، مجد (1399). *عناصر داستانی و نمایشی در میراث ادبیات فارسی*، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول.
5. حجازی، بنفشه (1400). ادبیات کودکان و نوجوانان (ویژگی‌ها و جنبه‌ها)، تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان، چاپ دوازدهم.
6. رهشید صبری، رازاو (2010). *چیرۆکی منداڵان له ئەدەبی کوردیدا*، هۆلێر: چاپخانه حاجی هاشم، چاپی یه‌که‌م.
7. شاه‌آبادی، حمیدرضا (1382). «مقدمه‌ای بر ادبیات کودک، بحثی در شناخت مفهوم دوران کودکی»، تهران: نغمه‌نواندیش، چاپ اول.
8. شایویت، زوهار (1400). بوطیقای ادبیات کودک، ترجمه فرشته جعفری، تهران: نشر آرون، چاپ اول.
9. شه‌میران سلیمان (2011). *رۆبه‌رۆ له‌گه‌ڵ له‌تێف هه‌لمه‌تدا - دیدار*، هۆلێر: چاپخانه ئاراس، چاپی یه‌که‌م.
10. علی احمد، کوره‌ک (1399). «بررسی تطبیقی عناصر داستانی در ادبیات کودک با تکیه بر داستان‌های صمد بهرنگی (در ادب فارسی) و لطیف هلمت (در ادب کردی)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه کردستان، دانشکدهٔ زبان و ادبیات، استاد راهنما: دکتر تیمور مالمیر.
11. فرزاد، عبدالحسین (1378). درباره نقد ادبی، تهران: قطره، چاپ سوم.
12. فهرهادی، همه سانح (2013). *پێگه‌ی شیعری منداڵان لای شاعیرانی کورد*، هۆلێر: چاپمه‌نی حاجی هاشم، چاپی یه‌که‌م.
13. گلشیری، احمد (1380). داستان و نقد داستان، جلد اول تهران: نگاه، چاپ چهارم.
14. ملکبان، شیما (1385). «سیری در ادبیات کودکان و نوجوانان در ایران»، مجموعه مقالات همایش ادبیات کودک و نوجوان: دانشگاه آزاد اسلامی.
15. مصطفی اسماعیل، مظفر (2011). «روخسار و ناوه‌رۆکی چیرۆکی منداڵان لای له‌تێف هه‌لمه‌ت»، هۆلێر: چاپمه‌نی حاجی هاشم، چاپی یه‌که‌م.
16. نه‌دار، سۆران (2011). *له‌تێف هه‌لمه‌ت له‌ بۆاری منداڵدا؛ لیکۆلێنه‌وه‌ی ادبی، سلیمان: ره‌ه‌ند*، چاپی یه‌که‌م.
17. نیکولایوا، ماریا (1398). درآمدی بر رویکردهای زیبایی‌شناختی به ادبیات کودک، ترجمه مهدی حجویانی و فاطمه زمانی، تهران: انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، چاپ اول.
18. هه‌لمه‌ت، له‌تێف (2016). دیوانی منداڵان (شیعر و چیرۆکی منداڵان)، بانه: چاپمه‌نی مانگ، چاپی یه‌که‌م.
19. (2023). *کۆمه‌لێک چیرۆکی له‌تێف هه‌لمه‌ت بۆ منداڵان (مجموعه‌ای از قصه‌های لطیف هلمت برای کودکان)*، ترجمه کوره‌ک علی احمد و سمیه مجدی، عراق: چاپخانه گه‌نج، چاپی دووهم.
20. هورامی، همه که‌ریم (2007). *ئه‌ده‌بی منداڵانی کورد دۆای رابه‌رین*، هه‌ولێر: کوری زانیاری کوردی، به‌رگی دووهم.